TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Phật giáo Bangladesh lịch sử truyền thừa và thực hành văn hóa

ISSN: 2734-9195 15:48 08/01/2025

Mặc dù phải đối mặt với nhiều thách thức, các cộng đồng Phật giáo tại Bangladesh vẫn nỗ lực bảo tồn di sản văn hóa và tôn giáo

Các tài liệu Phật giáo địa phương cho rằng các bản khắc Phật giáo đã xuất hiện tại khu vực Bengal không lâu sau khi Đức Phật Thích Ca Mâu Ni (563-483 TCN) ghé thăm vùng đất này.

Sự ảnh hưởng của Phật giáo dần lan rộng dưới sự ủng hộ của các triều đại như vua A Dục (304-232 TCN) thuộc triều đại Maurya (322-184 TCN), triều đại Gupta (240-550 CN) và triều đại Pāla (750-1161 CN). Mặc dù nhiều di sản Phật giáo huy hoàng đã không còn tồn tại ở Bangladesh ngày nay, các cộng đồng phật tử vẫn duy trì truyền thống tôn giáo có bề dày lịch sử hàng thế kỷ.

Bài viết cung cấp cái nhìn tổng quan về lịch sử các cộng đồng Phật giáo, hệ phái và thực hành văn hóa tại Bangladesh.

Các cộng đồng Phật giáo tại Bangladesh

Mặc dù chịu nhiều cuộc xâm lăng từ thế kỷ 11 đến thế kỷ 18, một số cộng đồng Phật giáo vẫn tồn tại ở Bangladesh. Trong số 165 triệu dân số Bangladesh, có khoảng 2 triệu người tự nhận mình là phật tử. Các cộng đồng Phật giáo hiện bao gồm Barua, Chakma, Marma, Rakhaine, Tanchangya, Simha-Barua, Kheyang, Chak, Khumi, Tripura, Chowdhury và Khisa.

Tượng Phật trong tư thế nằm nghiêng, từ Unainpura Shri Shri Buddha-Pada Mondir, ở làng Unainpura, Patiya, Chattogram. (Ảnh: Remon Barua)

Barua và Simha-Barua tập trung tại các khu vực như Chattogram, Cox’s Bazar, Comilla, Noakhali, Barguna, Patuakhali và Dhaka.

Phật tử Barua cúng dường chư tăng, trong đó các món ăn truyền thống và vật dụng cần thiết được dâng lên các nhà sư, tại tu viện Phật giáo Unainpura Lankarana, ở Patiya Subdistrict của Chattogram,

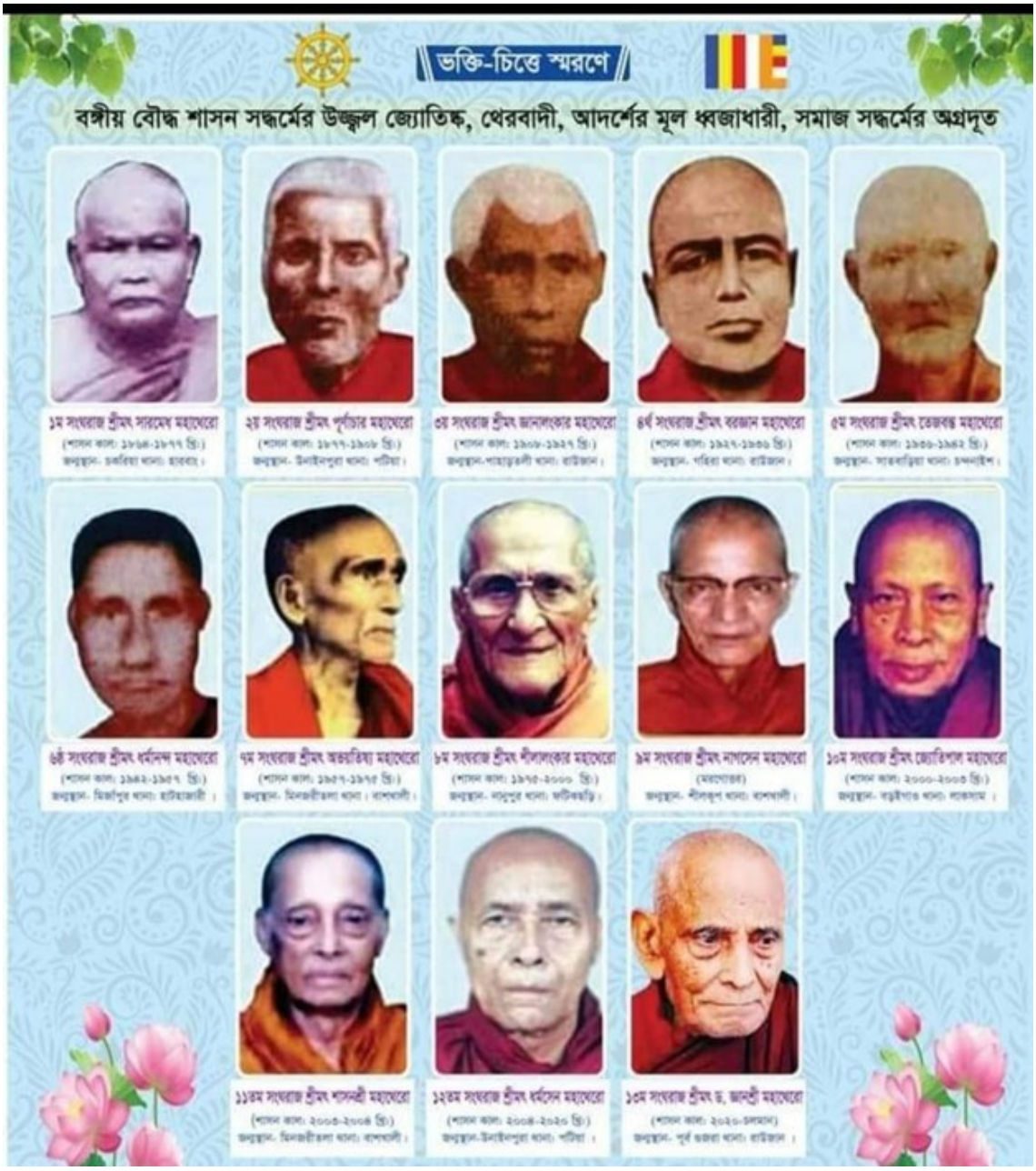
Bangladesh. Hình ảnh do Unainpūrā Laṅkārāma Archives cung cấp.

Các cộng đồng bản địa như Chakma, Marma, Rakhaine, Tanchangya, Tripura, Khisa… chủ yếu sinh sống tại Bandarban, Rangamati, Khagrachhari, Cox’s Bazar, Chattogram và thủ đô Dhaka.

Lịch sử và truyền thừa

Mỗi cộng đồng Phật giáo ở Bangladesh đều có lịch sử huyền thoại riêng. Người Barua tin rằng họ có nguồn gốc từ bộ tộc Vajjī hoặc Vṛji, vốn là hàng xóm của bộ tộc Licchavi ở vùng Vesālī (nay thuộc miền Bắc Ấn Độ).

Theo kinh Mahāparinibbāṇa thuộc bộ Trường Bộ Kinh (Dīgha Nikāya - *là một bộ sưu tập kinh điển Phật giáo, là bộ đầu tiên trong năm bộ Nikāya, hay bộ sưu tập trong Sutta Piṭaka, một trong "ba giỏ" tạo nên Tipiṭaka Pali của Phật giáo Nguyên thủy*), đức Phật đã ca ngợi bộ tộc Vajjī vì sự siêng năng thực hành bảy điều kiện phúc lợi (Sapta aparihānīya dhamma) tạo nên sự thống nhất, hòa hợp và hòa bình.

Mười ba vị tăng thống tối cao của Saṅgharāj Nikāya ở Bangladesh, những người lãnh đạo cộng đồng Phật giáo từ giữa thế kỷ 19 (nguồn: facebook.com)

Người Chakma và Simha-Barua cho rằng họ xuất phát từ bộ tộc Śākya, dòng dõi của đức Phật và đã di cư đến Arakan (nay là Chattogram, Bangladesh và bang Rakhine, Myanmar). Người Marma cũng được cho là di cư từ vùng Magadha (nay thuộc bang Bihar, Ấn Độ).

Hầu hết các cộng đồng Phật giáo tại Bangladesh theo truyền thống Theravāda (Phật giáo nguyên thủy). Các chư tăng của truyền thống này giữ vai trò dẫn dắt cộng đồng tại các ngôi chùa trong khu vực Chattogram.

Hiện nay, Bangladesh có khoảng 1.000 ngôi chùa Phật giáo, trong đó nổi bật hai truyền thống chính:

1. Saṅgharāj Nikāya: Thành lập vào thế kỷ 19, với 13 vị tăng thượng. Hiện nay, Tiến sĩ Jñānaśrī Mahāsthabīra (1928-nay) là tăng thượng.
2.
3. Mahāsthabīra Nikāya: Với 29 vị tăng thượng, hiện do Śrīmat Banaśrī Mahāthērō (1939-nay) lãnh đạo.
4.

Các vị tổ sư tối cao thứ 16 đến thứ 29 của Mahāsthabīra Nikāya của Bangladesh (nguồn: facebook.com)

Ngoài ra, nhiều chư tăng khác cũng đóng vai trò quan trọng trong việc giảng dạy và lan tỏa phật pháp tại Bangladesh.

5.

Hòa thượng Sādhanānanda Mahāsthabīra (Bana Bhante) nhận cúng dường y từ Vua Chakma, Raja Debashish Roy, trong lễ dâng y Kathin (Kaṭhin Chibar Dāna) tại tu viện Rajbana ở Rangamati, Chattogram, Bangladesh.

Ngoài vai trò của các vị lãnh đạo tăng đoàn, nhiều nhà sư đã cống hiến đáng kể cho việc bảo tồn và truyền bá giáo lý Phật Đà tại Bangladesh. Những vị cao tăng đáng kính như Gyaniswer Mahāthērō, Bongshadip Mahāsthabīra, Karmayogi Kṛpāśaraṇa Mahāthērō, Saṅghārāj Ācārya Pūrṇācāra Candramōhana Mahāsthabīra và Aggamahāpaṇḍitā Prajñālōka Mahāsthabīra là những tấm gương sáng cho sự phục vụ và trí tuệ.

Lễ hội Phật giáo

Các lễ hội Phật giáo tại Bangladesh mang đậm nét văn hóa địa phương, được tổ chức trang nghiêm tại các ngôi chùa. Lễ hội tiêu biểu có thể kể đến:

Buddha Pūrṇimā (Visākā hoặc Baisāk): Kỷ niệm ngày sinh, giác ngộ và nhập Niết bàn của đức Phật.

Kaṭhin Chibar Dāna: Lễ dâng y đặc biệt.

Madhū Pūrṇimā: Dâng mật ong và thuốc men.

Prabāraṇa Pūrṇimā: Kết thúc mùa an cư kiết hạ, nổi bật với nghi thức thả đèn trời (fanus).

Phật tử Ruma Barua Chowdhury và con trai Sanjoy với chiếc đèn trời trong một buổi tối trước lễ Prabāraṇā Pūrnīmā. (Ảnh: Buddhistdoor Global)

Các buổi lễ bao gồm các nghi thức như dâng hoa, hương, đèn, thực phẩm và thực hành ngũ giới, bát giới. Phật tử còn mời chư tăng đến nhà để thuyết giảng, tạo không khí hòa hợp trong cộng đồng.

Bảo tồn di sản Phật giáo

Mặc dù phải đối mặt với nhiều thách thức, các cộng đồng Phật giáo tại Bangladesh vẫn nỗ lực bảo tồn di sản văn hóa và tôn giáo. Qua việc tiếp tục thực hành giáo lý Phật Đà và giữ gìn truyền thống, họ góp phần làm phong phú thêm di sản Phật giáo Nam Á, đồng thời tạo nên ánh sáng tinh thần trong đời sống hiện đại.

Chuyển ngữ: **Thường Nguyên**

Nguồn: buddhistdoor.net

(https://www.buddhistdoor.net/features/buddhism-in-modern-bangladesh-a-brief-history-of-lineages-and-cultural-practices/)

* Tăng đoàn bao gồm nhiều vị lãnh đạo tinh thần đáng kính, trong đó có Gyaniswer Mahāthērō ; Bongshadip Mahāsthabīra, Karmayogi Kṛpāśaraṇa Mahāthērō, Saṅghārāj Ācārya Pūrṇācāra Candramōhana Mahāsthabīra, Śāntharakṣīta Mahāthērō, Bishudhachar Mahāsthabīra, Aggamahāpaṇḍitā Prajñālōka Mahāsthabīra, Saṅghārāja Sīlalaṃkār Mahāthērō và những người khác.

Tài liệu tham khảo

+ Barua, Shimul. 2012. *Bānlāra Baud'dha: Itihāsa-Aitihya O Sanskṛti* [Phật giáo ở Bengal và Lịch sử, Truyền thống và Văn hóa của nó]. Biểu đồ: Anōmā tiếng Phạṇti Gōsṭī.

+ Tỳ kheo, Saranapal. 2021. Sajib Barua Diamond, Sanjoy Barua Chowdhury, và cộng sự. (eds.). “Đòi lại di sản Phật giáo Bangladesh bị thế giới Phật giáo lãng quên,” Trong *Jyōtirmaya Dharmasen*, trang 400–412. Chattogram: Nhà xuất bản Purba.

+ Chowdhury, Sanjoy Barua. 2024. “Một dòng chữ bị lãng quên về Nghiên cứu tường thuật về Truyền thống Phật giáo ở Boṅgabhūmi: Từ quá khứ đến hiện tại.” Trong *Studia Orientalia Slovaca* , Tập 23, Số 1, trang 95–120.

+ Dipankar Srijnan, Barua. 1998. Phật giáo ở Bengal: *Thời kỳ truyền bá Phật giáo ở Bangladesh*, Dhaka: Nhà xuất bản Sougata.

+ Dipankar Srijnan, Barua. 2007. *Bāṅgāli Baud'dhadēr itihāsa Dharma O Sanskṛti*

+ Dipankar Srijnan, Barua. 2017. *Phật giáo và Phật tử Bangladesh*. Chittagong: Renu Ad & Printing.